

Stambeschadiging aan oude zomereik door bermbeheer

Aanplant jonge zomereiken langs de Groningerweg is zinloos bij huidig bermbeheer

Schade aan bermbomen in de gemeente Eelde

Leo Stockmann

De gemeente Eelde kan zich naar buiten toe presenteren als een gemeente met veel groen. Landgoederen, buitenhuizen met grote tuinen alsmede hier en daar voorkomende houtwallen zijn het aanzien meer dan waard. Meerdere wegen worden geflankeerd door fraaie oude bomen. Daarnaast zijn er de vele partikuliere tuinen en natuurlijk het gemeentelijk plantsoen. Maar bij het beheer van plantsoen en bermmen gaat de gemeente regelmatig in de fout. Bij maaien en afplaggen lopen vele bomen stamschade op.

Boomrijke toegangswegen

De toegangswegen naar Eelde-Paterswolde zijn geflankeerd door bomen, vaak oude exemplaren. Langs de Burgemeester Legroweg staan oude beuken, langs de Eekhoornstraat, de Hooiweg en de Groningerweg oude zomereiken. Het is altijd fraai om een dorp langs dergelijke wegen binnen te komen. Maar langzamerhand vraag je je af hoe lang de bomen nog stand zullen houden. De gevaren voor de bermbomen zijn legio. Bij de aanleg van elektriciteitskabels en gasbuizen worden wortelstelsels flink beschadigd, pekelen en motorolie dringen de grond in en doen hetzelfde

werk. Zure regen en uitlaatgassen zijn funest voor een goede ademhaling van de boombladeren. En dan komen daar, geheel onnodig eigenlijk, nog de vele stambeschadigingen bij door maai- en afplagwerk (machinaal).

Beschadigingen

Dat de gemeente Eelde al lange tijd niet erg zorgvuldig met het bomenbestand omgaat moge blijken uit het groenboek Eelde-Paterswolde dat is samengesteld door de Werkgroep Bomen en Bermen van het IVN in 1981. Daarin staat oa.: 'Juist aan het bestaande karak-

teristieke bomenbestand wordt onvoldoende zorg besteed, getuige de vele eiken met dood hout, getuige de vele stambeschadigingen vooral door maaien(!), getuige de onbehandelde boomwonden, getuige de vele verdwenen bomen. In het rapport stelt de werkgroep dat het dringend noodzakelijk is dat er maatregelen getroffen worden om de bedreigingen zoveel mogelijk uit te bannen en de standplaats van de bomen te verbeteren. De kritiek van de werkgroep veroorzaakte nogal wat wrevel binnen gemeentelijke geledingen, maar leidde er wel toe dat sindsdien veel achterstallig onderhoud is gepleegd en dat gaten in boombeplantingen langs wegen werden opgevuld. Ook aan behandeling van kroonschade als gevolg van de ijzel begin 1987 is nogal wat tijd (dus geld) besteed. Maar het lijkt erop dat de gemeente de kroon van meer belang acht voor de boom dan de stam. Bij het machinaal afplaggen van de berm (met behulp van een gripper) van de Hooiweg richting Schelfhorst werden in de zomer van 1988 vele oude eiken (ca. 100 jaar) aan de stam beschadigd. Schrijver dezes kaartte dit middels een brief bij de gemeente aan.

Onthutsende cijfers

Een telling van beschadigde bermbomen (zomereiken) langs de oostzijde van de Groningerweg vanaf de Meerweg tot aan de grens met Groningen in september 1989 door twee leden van de

Maaischade aan jonge zomereik

Oude zomereiken langs de Groningerweg

IVN werkgroep Milieu gaf het volgende ontzetsende beeld te zien. In dit bermgedeelte staan 226 exemplaren, 115 oude (ca. 100 jaar) en 111 jonge exemplaren (jonger dan 25 jaar). Door maaien in augustus 1989 was 23,5 % van de oude bomen beschadigd en 45,9 % van de jonge bomen. Als stambeschadigingen door maaien en afplaggen uit vroegere jaren worden meegeteld dan blijkt dat nog slechts 15,7 % van de oude bomen en 13,5 % van de jonge bomen onbeschadigd te zijn, ofwel 14,6 % van het totale bomenbestand.

De aard van de beschadigingen varieert van lichte (doch duidelijk zichtbare) beschadiging van de schorslaag tot diepgaande grote ontvelingen van schors en bast. De plaats van de beschadiging varieert van de voet tot ca. 1,5 m hoogte (door opgetrokken maai balk). Van de beschadigingen aan de bomen zou bij 10 exemplaren een aanrijding met een voertuig (mede) oorzaak kunnen zijn.

Gevolgen beheersschade

- Beschadiging vormt een invalspoort voor schimmels, insecten en bacteriën waardoor groeivermindering of zelfs sterven van de boom het gevolg kan zijn. Door de herhaalde schade ontstaat een structureel verzwakte stamvoet, met alle gevolgen van dien.
- Direkte kosten, bestaande uit wondverzorgende maatregelen.
- Indirekte kosten, omdat bomen veel minder lang meegaan. Dit is een vorm van onnodige kapitaalvernietiging die veel geld kost. Bijvoorbeeld, vervanging van één van de ten dode opgeschreven jonge eiken langs de Groningerweg kost minstens f 750,-.
- Beplanting beantwoordt niet meer aan het geplande doel als er bomen wegvallen.

Hoe serieus is de gemeente?

De laatste jaren is schade aan bermbomen in de gemeente Eelde door beheersmaatregelen zoals maaien en afplaggen herhaaldelijk onder de aandacht gebracht in de Commissie Milieubeheer en in de Commissie Ruimtelijke ordening. Die aandacht leidde tot wisselende resultaten: het ene jaar relatief weinig beschadigingen, andere jaren veel beschadigingen aan bomen. Naar aanleiding van mijn kritiek op vele boombeschadigingen door afplagwerk aan de Hooiweg in de zomer van 1988 schreven Burgemeester en Wethouders het volgende: *'Uw waarschuwing aan de gemeente zuinig te zijn op het bomenbestand, onderschrijven wij graag en het aanbrengen van beschadigingen is geenszins goed te praten. De onderhavige beschadigingen zijn niet door derden doch helaas door eigen mensen van de gemeente aangebracht zonder dat die uiteraard de bedoeling hadden dergelijke beschadigingen aan te brengen. Er is sprake van bermbeheer met de bedoeling verkeersgevaarlijke situaties door water op de weg te vermijden. Om dit werk zo goed en zo efficiënt mogelijk uit te voeren, is men helaas te ver gegaan en is schade veroorzaakt aan enkele bomen langs de Hooiweg. Wij vinden het jammer, dat er schade is aangericht en hebben deze aangelegenheid verder doorgesproken en afgedaan. Dat werk zal in de toekomst anders en beter worden uitgevoerd. De bomen zullen overigens door het door u gesignaleerd feit niet afsterven en zijn nav. de beschadigingen behandeld.'*

Maar hoe valt de belofte *'in de toekomst anders en beter worden uitgevoerd'* te rijmen met alle beschadigingen van bomen langs de Groningerweg in augustus 1989? Het betrof hier weliswaar geen afplagbeheer, maar maai-beheer, en de werkzaamheden waren deze keer uitbesteed (aan fa. Steunebrink te Eelde). Maar waar bleef de controle van de gemeente?

Maatregelen

In haar beklag over het bermbeheer (oktober 1989) stelt de IVN-werkgroep Milieu het volgende: *'Het is dringend noodzakelijk dat maatregelen getroffen worden die de beheersschade zoveel mogelijk beperken. De belangrijkste oplossingen zijn een andere mentaliteit ten aanzien van bomen en duidelijke afspraken tussen de gemeente en de uitvoerders van werken.'*

Maatregelen:

- Bij het geven van opdrachten voor werkzaamheden in de berm moeten boetes worden afgesproken voor elke beschadigde boom (boetebeding in het bestek). Dagelijks toezicht en directe melding van de schade is noodzakelijk. Op grond van de *'verbeterde methode Raad'* kan de hoogte van de boete bepaald worden.
- Bij het maaien en afplaggen moeten de machines tenminste een halve meter bij de boomvoet vandaan blijven.
- Als het nodig geacht wordt de laatste grasrand rond de boom te verwijderen, moet de grasmaaiër uitgerust worden met een boombeschermende ring.
- Verse boomwonden moeten direct worden afgedekt om aantasting door insecten en *Nectrica (meniezwanmetje)* tegen te gaan.' (Bijsgevoegd was de brochure 'Bomen en Bermen' van de Bomenstichting).

Het valt te hopen dat de gemeente Eelde nu ernst maakt met de situatie. Er zijn gemeenten waar het beheer ten aanzien van bomen veel beter geregeld is. Ook in de gemeente Eelde moeten bomen toch onbeschadigd kunnen blijven bij maai- en afplagwerkzaamheden.

Ook zou gedacht kunnen worden aan een verschrallend bermbeheer. Dat betekent op den duur dat er minder frekwent gemaaid behoeft te worden en heeft bovendien tot voordeel dat in de berm meer plantesoorten gaan voorkomen.

Literatuur

Bomen en bermen, brochure over bermonderhoud in relatie met bomen. Uitgave Bomenstichting, Utrecht, 1989.

Boomwaardeberekening ook na beschadiging van bomen (Verbeterde methode Raad), Tuin en Landschap 17, 1988.

Groenboek Eelde-Paterswolde, rapport samengesteld door de Werkgroep Bomen en Bermen, IVN Eelde-Paterswolde, 1981.